

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ И ИЗБОРНОМ ВЕЋУ
ФАКУЛТЕТА ПОЛИТИЧКИХ НАУКА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

Изборно веће Факултета политичких наука Универзитета у Београду је на седници одржаној дана 14. септембра 2017. године, сходно Закону о високом образовању (Службени гласник РС бр.76/05, 100/07-аутентично тумачење, 97/08, 44/10, 93/12, 89/13, 99/14, 45/15 – аутентично тумачење, 68/15 и 87/16), Статуту Универзитета у Београду-Факултета политичких наука и Правилнику о минималним условима за стицање звања наставника на Универзитету у Београду („Гласник Универзитета у Београду“, бр. 192. од 01.јула 2016.г., 195. од 22.09.2016.г.,бр. 197. од 20.03.2017.г. и од 21.06.2017. године), формирало Комисију за припрему Извештаја о пријављеним кандидатима за избор доцента за ужу научну област Политичка економија и финансије, у саставу: проф. др Драгана Митровић, редовни професор Факултета политичких наука Универзитета у Београду, проф. др Драган Веселинов, редовни професор Факултета политичких наука Универзитета у Београду и проф. др Божидар Церовић, редовни професор (у пензији) Економског факултета Универзитета у Београду. Поступајући у складу са одредбама Закона о високом образовању, Правилника о минималним условима за стицање звања наставника на Универзитету у Београду и Статута Универзитета у Београду - Факултета политичких наука, Комисија је прегледала конкурсни материјал и Изборном већу Факултета политичких наука Универзитета у Београду подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

I О конкурсy

Факултет политичких наука Универзитета у Београду расписао је конкурс за доцента за ужу научну област Политичка економија и финансије. Оглас са његовим садржајем је објављен у публикацији Националне службе за запошљавање „Послови“, бр. 744 од 27.09.2017. године. Рок за пријаву кандидата истекао је 11. октобра 2017. године. На конкурс се пријавио један кандидат – др Марко Б. Тмушић. Комисија је преузела конкурсну документацију и констатовала да је пријава поднета у складу са условима утврђеним Законом о високом образовању и Статутом Факултета политичких наука, односно текстом Конкурса.

II О кандидату

1. Основни биографски подаци

Др Марко Тмушић је рођен 16. 07. 1983. у Иванграду, Југославија (данас Беране, Црна Гора), где је завршио основну школу и гимназију. Дипломирао је на Факултету политичких наука у Београду 2007. године на смеру Политикологија, са просечном оценом 8,62. Други степен дипломских академских студија – мастер завршио је на Факултету политичких наука (студијски програм Политичко насиље и држава) 2008. године, са просечном оценом 10,00. Похађао је наставу на специјалистичким академским студијама Регионалне студије Азије 2008/2009. године. Тема одбрањеног мастер рада била је „Финансирање завјере као политичког инструмента“. Године 2009.

је уписао докторске студије на Економском факултету у Београду на студијском програму Економија, које је завршио 12. септембра 2017. године (просечна оцена 8,67) одбраном докторске дисертације под називом „Утицај квалитета институција на привредни развој и ефекте приватизације у Србији“. Говори енглески језик, а служи се руским језиком.

2. Наставна активност

Др Марко Тмушић је ангажован у настави на Факултету политичких наука Универзитета у Београду од марта 2008. године где прво држи часове вежби на предмету Економија, у својству *демонстратора*. Марта месеца 2009. године др Марко Тмушић изабран је у *сарадника у настави* за предмет Економски систем Србије. У звање *асистента* изабран је 2010. године, за ужу научну област Политичка економија и финансије, на предметима Економски систем Србије и Теорија и пракса јавних финансија. Поред ангажовања на предметима на којима је биран, држи вежбе на предмету Политичка економија (од 2010. године до данас). На свим овим предметима, у поменутом временском оквиру, кандидат Тмушић одржава редовне консултације са студентима.

Током овог периода др Марко Тмушић је показао да поседује изражен смисао за педагошки рад, да је веома посвећен раду са студентима, веома добро припремљен и одговоран. Његов досадашњи рад је одлично оцењен од стране студената (висока просечна оцена током претходних година по анкетама студената се креће у интервалу од 4,2 до 4,7). Др Марко Тмушић је био члан комисија за одбрану већег броја завршних - дипломских радова, а и био је члан комисија за одбрану осам завршних дипломских академских - мастер радова, одбрањених на Факултету политичких наука.

3. Научно – истраживачки рад

Др Марко Тмушић је учествовао на већем броју домаћих и међународних научних конференција и скупова. Његове области истраживања су следеће економске дисциплине и области: политичка економија, институционална економија, транзиција, приватизација, економска политика и привредни развој, привредни систем Србије, јавне финансије. Објавио је и већи број научних радова, чији је систематизован приказ дат у наставку Извештаја. Из приложеног списка радова и научних скупова се запажа научна и стручна оријентација кандидата на ужу научну област за коју је и објављен конкурс.

3.1. Радови у часописима који се налазе на листи Министарства просвете, науке и технолошког развоја

1. ТМУШИЋ, Марко Б., КЕЦМАН, Милан М., „Реформа пореског система у Србији”, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, ISSN 0354-5989. Штампано изд., 2015, год. 22, бр. 3, стр. 231-251. [COBISS.SR-ID [516513623](#)] **M24**

2. ТМУШИЋ, Марко Б., „Институционалне основе новог модела привредног развоја Србије”, *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, ISSN 0354-5989. Штампано изд., 2014, бр. 4, год. 21, стр. 287-304. <http://www.spmbeograd.rs/>. [COBISS.SR-ID [516140631](#)] **M24**
3. ТМУШИЋ, Марко, „Монополи у Србији – нормативно сузбијање и домети антимонополске политике“, *Годишњак*, Факултет политичких наука, ISSN 1820-6700, 2012, бр. 7, год. 6, стр. 89-76. <http://www.fpn.bg.ac.rs/category/publikacije/godisnjak/>. [COBISS.SR-ID [514866775](#)] **M51**
4. ТМУШИЋ, Марко, „Место буџета у јавним финансијама Србије“, *Годишњак*, Факултет политичких наука, ISSN 1820-6700, 2011, бр. 5, год. 5, стр. 347-357. <http://www.fpn.bg.ac.rs/category/publikacije/godisnjak/>. [COBISS.SR-ID [514481495](#)] **M51**
5. ТМУШИЋ, Марко, „Економска политика у функцији макроекономске стабилности“, *Годишњак*, Факултет политичких наука, ISSN 1820-6700, 2011, бр. 6, год. 5, стр. 263-280. <http://www.fpn.bg.ac.rs/category/publikacije/godisnjak/>. [COBISS.SR-ID [514697815](#)] **M51**
6. ТМУШИЋ, Марко, „Однос државе и економије - кратак теоријски осврт”, *Политичка ревија*, Институт за политичке студије, Београд, ISSN 1451-4281, 2010, вол. \26, бр. \4, стр. 153-175. [COBISS.SR-ID [514158935](#)] **M51**

3.2. Излагања са домаћих и међународних научних скупова и конференција објављена у целости

1. TMUSIC, Marko, “Institution in Transition: Challenges and Political and Economic Constraints”, in: *International Economic Forum on Reform, Transition and Growth*. Guangzhou: Jinan university press, 2016, pp. 74-93. <http://www.jnupress.com>. [COBISS.SR-ID [517278551](#)] **M33**
2. ТМУШИЋ, Марко, „Реформа институција и привредни раст у Републици Србији“, у: ЛЕКОВИЋ, Властимир (ур.), *Институционалне промене као детерминанта привредног развоја Србије*, Крагујевац, Економски факултет, 2014, стр. 141-162, илустр. <http://www.ekfak.kg.ac.rs/INPROM2014>. [COBISS.SR-ID [513315676](#)] **M63**
3. АЈЗЕНХАМЕР, Владимир, ТМУШИЋ, Марко, „Србија и ново ‘источно питање’: геоекономски изазови сарадње са земљама Средњег истока и јужног Кавказа“, у: *Стратешки правци развоја и утврђивања положаја Србије у савременим међународним односима*, зборник радова са међународне научне конференције, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 22-23. април 2013., стр. 180-195. [COBISS.SR-ID [516064087](#)] **M33**
4. КЕЦМАН, Милан, ТМУШИЋ, Марко, „Утицај политичких циклуса на динамику јавног дуга – искуства и изазови Србије“, у: БАЈЕЦ, Јуриј (ур.), *Изазови за економску политику Србије у 2013. години*, Научна конференција одржана 15.

децембра 2012. године, Научно друштво економиста Србије, Економски факултет, Београд, 2013, стр. 195 – 212, илустр. [COBISS.SR-ID [516063319](#)] **M63**

5. TMUŠIĆ, Marko, “The Importance of Borders in the Contemporary Context of Global Economy”, in: DIMITRIJEVIĆ, Duško (ed.), MITROVIĆ, Dragana (ed.), LAĐEVAC, Ivona (ed.). *Proceedings of the Round Table Conference: the Meaning of Borders and Border Issues in the Age of Globalization: Europe and Asia*. Belgrade: Institute of International Politics and Economics, 2012, pp. 92-104. [COBISS.SR-ID [514846807](#)] **M33**

3.3. Остали радови

1. TMUŠIĆ, Marko, “Social capital - multiple 697 dimensions of one concept“, приказ књиге *Social Capital, Social Identities - From Ownership to Belonging*, Dieter Thoma, Christoph Henning, Hans Bernhard Schmid (eds.), de Gruyter, Berlin/ Boston, 2014., *Филозофија и друштво*, ISSN 2334-8577, Онлајн изд., 2016, vol. 27, бр. 3, стр. 697 – 699.
2. ТМУШИЋ, Марко, „Узроци неуспешног развоја држава“, приказ књиге Д. Ачемоглу, Џ. Робинсон, „Why nations fail? The Origins of Power, Prosperity and Poverty“, у: *Годишњак*, Год. 7, бр. 9, Факултет политичких наука, Београд, 2013., стр. 231 – 232.
3. ТМУШИЋ, Марко, „У сусрет завршетку транзиције“, приказ књиге Б. Церовић „Транзиција – замисли и остварења“, у: *Годишњак*, Год. 6, бр. 8, Факултет политичких наука, Београд, 2012., стр. 195 – 198.
4. ТМУШИЋ, Марко, „Значај граница у савременом контексту глобалне економије“, у: *Токови*, часопис за науку, књижевна и друштвена питања, бр. 1, Беране, 2012., стр. 203 – 221.
5. ТМУШИЋ, Марко, „Јавна потрошња – темељ свеукупног развоја савременог друштва“, приказ књиге С. Сокић „Економија јавне потрошње“, *Годишњак*, Год. 5, бр. 5, Факултет политичких наука, Београд, 2011, стр. 551 – 556.
6. ТМУШИЋ, Марко, „Савремена држава“, текст објављен 01.03.2012., у: *Дневне новине*, Подгорица, 2012., стр. 20.
7. ТМУШИЋ, Марко, „Капитал као основни покретач“, приказ књиге С. Сокић „Економија Србије“, текст објављен у додатку *Култура, уметност, наука*, 26. новембра 2011., Београд, *дневне новине Политика*, стр. 05.
8. ТМУШИЋ, Марко, „Из кризе у кризу – објективне могућности и донети економије Србије“, текст објављен у „Медијатор“, подлистак *Вести* за подршку социјалном дијалогу у Ужицу, децембар 2011., стр. 7.
9. ТМУШИЋ, Марко, „Финансирање завјере као сегмента политичког насиља“, у: *Српска слободарска мисао*, Год. 10, бр. 6, Београд, 2009., стр. 81 – 104.
10. ТМУШИЋ, Марко, „Осврт на књигу проф. др С. Сокића „Србија у процесима капитала“, *Српска слободарска мисао*, Год. 10, бр. 1, Београд, 2009., стр. 219 – 230.

11. ТМУШИЋ, Марко, „Појам исламског екстремизма – вехабизма и осврт на регион“, у: *Српска слободарска мисао*, Год. 9, бр. 5, Београд, 2008., стр. 251 – 276.

3.4. Учесће на научним скуповима

1. *Националне мањине, миграције и сигурност у демократским друштвима*, 21. научни скуп Центра за међународне и сигурносне студије Факултета политичких знаности Свеучилишта у Загребу, Бриони, 18-21. мај 2017.
2. *“16+1” as part of Belt and Road Initiative in the context of realization of Chinese Dream – achievements, challenges and prospects*, (члан организационог одбора), Центар за студије Азије и Далеког истока, Факултета политичких наука и Институт за азијске студије, Београд, 24-25. април 2017.
3. *The 2nd International Economic Forum on Reform, Transition and Growth*, Corvinus University of Budapest, Hungary, November 4, 2016.
4. *Serbia and Japan – political, economic and cultural cooperation*, Traditional International Seminar, Centre for Asian and Far Eastern Studies, Faculty of Political Sciences, Belgrade, September 14, 2016.
5. *Student seminar Japan – Serbia*, Centre for Asian and Far Eastern Studies, Faculty of Political Sciences, Belgrade, November 25, 2015.
6. *The 1st International Economic Forum, Transition and Growth*, Jinan University, Guangzhou, PR China, November 7, 2015.
7. „Институционалне основе конкурентности српске привреде“, излагање на Научном скупу: Сабор политиколога - *Нова Европа и њене периферије*, Факултет политичких наука, Београд, 25-27. септембар 2015.
8. *Институционалне промене као детерминанта привредног развоја Србије*, Економски факултет, Крагујевац, 4. април, 2014.
9. *Стратешки правци развоја и утврђивања положаја Србије у савременим међународним односима*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 22-23. април 2013.
10. *Round Table Conference: The meaning of borders and border issues in the age of globalization: Europe and Asia*, Institute of International Politics and Economics & Centre for Asian and Far Eastern Studies, Faculty of Political Sciences, Belgrade, 2012.
11. *Изазови за економску политику Србије у 2013. години*, Научно друштво економиста Србије, Економски факултет, Београд, 15. децембар 2012.

Др Марко Тмушић је сарадник истраживач на домаћем истраживачком пројекту Факултета политичких наука „Политички идентитет Србије у регионалном и глобалном контексту“ финансираном од стране Министарства просвете и науке Републике Србије

(евиденциони број 179076). Учесник је и међународног научног пројекта Института за азијске студије из Београда и партнера из НР Кине, Универзитета Ђинан из Гуанџоа, Корвинус Универзитета из Будимпеште и Московског државног универзитета Ломоносов из Русије, под називом “Reform, Transition and Growth”, који се реализује у временском оквиру 2015 – 2018. године. Био је учесник и међународног истраживачког пројекта „The meaning of borders and issues in the age of globalization: Europe and Asia“, реализованог у периоду од 2012-2013. године од стране Центра за студије Азије и Далеког истока ФПН, Института за међународну политику и привреду из Београда, града Суботице и Факултета политичких наука, Дошиша универзитета из Јапана (Кјото).

4. Сажет приказ достављених радова

Најважнији резултат досадашњег научног рада кандидата др Марка Тмушића је докторска дисертација под називом „*Утицај квалитета институција на привредни развој и ефекте приватизације у Србији*“, коју је одбранио на Економском факултету Универзитета у Београду, пред комисијом у саставу: проф. др Божидар Церовић, редовни професор Економског факултета у Београду, ментор; проф. др Миомир Јакшић, редовни професор Економског факултета у Београду; проф. др Александра Нојковић, ванредни професор Економског факултета у Београду и проф. др Драгана Митровић, редовни професор Факултета политичких наука у Београду.

Рад се састоји од пет међусобно повезаних целина: I *Значај и улога институција у економској науци*, II *Основни појмови институционалне економије и њихов аналитички значај*, III *Институције и привредни развој*, IV *Транзиција и институционалне промене у постсоцијалистичким земљама*, V *Институционалне основе приватизације у Србији и њихови ефекти на привредни развој*.

У првом делу рада др Марко Тмушић анализира појам институције и његову вишезначност, односно различите теоријске приступе дефинисању институције. Посебно анализира институције у економској теорији и дефинише разлику између појмова институција и организација. У наставку даје преглед најважнијих схватања институција у оквиру институционалне економије и пружа историјско-аналитички увид у основне елементе генезе институционалне економије, а посебно основа старог институционализма (Веблен, Комонс, Галбрајт и др) и настанка нове институционалне економије (пре свега Норт, као и Вилијамсон, Коуз и др.) укључујући више њених праваца и огранака.

Пошто је у првом делу поставио основе теоријског приступа институцијама, у другом делу др Тмушић детаљније разматра и дефинише неке од основних појмова институционалне економије. Истовремено, у овом делу одређује и њихов методолошки смисао и значај за потребе даље анализе коју ће извршити у свом раду. Посебно и детаљније анализира појам правила, формалних и неформалних, затим питања уговора и својинских права и коначно, појам трансакционих трошкова, првенствено са аспекта економске ефикасности.

У трећем делу кандидат Тмушић најпре разматра појмове економског раста, а затим и основне моделе раста. Затим, полазећи од теоријских закључака о узрочно-последичној

вези у односима привредног развоја и институција, аутор указује да се осим основне идеје да квалитет институција утиче на развој привреде може претпоставити и обратна веза, тј. да развијеније земље могу приуштити квалитетније институције за разлику од оних које су мање развијене, а чије су социјалне и економске могућности за то далеко скромније. Др Марко Тмушић даље детаљније анализира утицај институција на привредни развој прихватајући поделу на инклузивне и екстрактивне институције (Ачемоглу и Робинсон, 2014). Будући да политичке институције обликују економске институције, аутор у овом делу рада утврђује да дуга традиција инклузивних (добрих) политичких институција подстицајно делује на квалитет економских институција. Посебно уочава проблем дисконтинуитета политичких и економских институција у земљама у транзицији, што ће детаљније анализирати у деловима који следе. Овај део рада он закључује анализом институционалних промена и њиховог утицаја на привредни развој, користећи концепт „зависности од досадашњег пута“ (*path dependence*) чиме започиње анализу наредног дела рада. Примена овог концепта даје једно од објашњења зашто различите земље имају различите институције и зашто су те земље на различитом нивоу економског развоја.

У четвртом делу рада аутор најпре појмовно одређује процес транзиције првенствено као процес политичких и економских институционалних промена, чији је циљ стварање трајног и стабилног институционалног оквира неопходног за ефикасно функционисање тржишне привреде. Коришћењем различитих теоријско-искуствених елемената кандидат др Тмушић настоји да докаже како се без добро компонованог система институција не може говорити о успешним, ефикасним и одрживим реформама у земљама у транзицији. Међу чиниоцима који утичу на успостављање институционалног оквира су и политички циклуси. Отуда је један део анализе усмерен и на утицај који су политичке промене у овим земљама имале на изградњу њихових институција. Посматрајући процес транзиције заснован на идеји изградње новог институционалног аранжмана, аутор поставља елементе који ће постати истраживачко питање његовог рада – да ли је могуће транзицију брзо спровести и да ли је либерализација тржишта довољна с обзиром на чињеницу да свака од земаља у транзицији има различито институционално наслеђе, како у погледу формалних, тако нарочито, неформалних правила. Поред тога, транзиционе реформе су започете у различитим економским условима. На тој основи аутор указује да је неједнак развој међу земљама последица различитих институционалних капацитета, условљених различитим политичким и економским детерминантама тако да су економски развијеније земље у транзицији имале квалитетније институције, па су реформе могле спровести брже и ефикасније у односу на мање развијене земље. У том оквиру аутор улази у ближу анализу приватизације испитујући њене теоријске основе, те моделе и искуства неких од постсоцијалистичких привреда (Русија, Мађарска, Пољска, Чешка, Словенија). Најзад, аутор повезује проблем трансакционих трошкова са процесом приватизације и ефикасношћу државе у управљању тим процесом што ће бити основни предмет његове даље анализе.

Пети део рада је кључни и најобимнији део. Овај део докторске тезе усмерен на главни предмет истраживања, анализира ефикасност приватизације у Србији и њене ефекте, полазећи од економских основа, као и политичких услова у којима су реформе започете. Аутор настоји да докаже да је за успех приватизације био потребан бољи институционални оквир и истражује да ли је, с обзиром на објективне и субјективне

чиниоце транзиције у Србији, приватизација могла боље и ефикасније да се спроведе да су економски и политички услови омогућавали изградњу квалитетнијих институција. Др Марко Тмушић најпре анализира економске основе са којих се кренуло у процес транзиције и приватизације како би показао полазне могућности за изградњу квалитетних институција, као предуслов за ефикасно спровођење приватизације. После осврта на главне економске токове СФРЈ у периоду од 1950-их до краја 1980-их, аутор констатује да је упркос повољнијим околностима у односу на друге привреде у транзицији један од узрока економских неуспеха био у одсуству политичке воље да се спроведу транзиционе реформе. У вези са тим, аутор анализира политичке околности у којима су се економске реформе спроводиле указујући на већ утврђен значај политичких детерминанти квалитета институција. Будући да се економске институције које уређују понашање економских актера дефинишу унутар политичког процеса, неки важни чиниоци привредног раста и развоја земаља у транзицији не налазе се само у привредној, већ и у сфери политике и политичких институција. Ослањајући се на Ачемоглу и Робинсон (2012) др Марко Тмушић истиче да је политичка стабилност схваћена као трајност политичких и економских институција основни предуслов економске стабилности и притом анализира ситуацију у Србији. Иако суштинске реформе у Србији почињу почетком 2001. године незадовољство политиком многих потоњих власти, резултирало је честим политичким изборима и пратећим политичким циклусима, који успоравају реформе и изградњу пожељних институција. Узимајући у обзир економске перформансе, као скуп објективних чинилаца, те утицај политичких одлука на економске процесе, као скуп субјективних чинилаца, аутор закључује да одсуство одговарајућих и трајних политичких и економских институција негативно утиче на успех транзиционих реформи у Србији. Аутор детаљније образлаже свој претходни закључак анализом квалитета институционалног оквира приватизације у Србији у периодима до 2000. и после 2000. године анализирајући законе који регулишу процес приватизације. Он показује да честе промене институционалног оквира резултирају низом недостатака који воде нескладу између очекивања на којима се закони заснивају и ефеката приватизације остварених њиховом применом. Притом, раније поменута политичка нестабилност, резултира дисконтинуитетом законских решења, због чега се и не успоставља стабилан институционални оквир приватизације. Такав институционални основ приватизације у Србији довео је до различитих проблема као што су велики број раскинутих уговора, раст незапослености, пораст броја предузећа у реструктурирању и сл. Аутор то потврђује анализом утицаја приватизације на привредни раст и развој, ефеката у фискалној сфери, као и утицаја на прилив страних директних инвестиција и њихову секторску усмереност и посебно на развој индустрије и на запосленост.

Мада не доводи увек у непосредну везу податке и показатеље за читаву привреду са ефектима приватизације, аутор закључује да се резултати приватизације само делимично поклапају са очекивањима тако да је, са аспекта економске ефикасности и у поређењу са другим земљама у транзицији, укупан резултат испод очекивања. Посебно је значајан део ауторове анализе који се тиче трансакционих трошкова приватизације у Србији у периоду после 2000. године. Посматрајући приватизацију као процес који истиче предности приватне својине у погледу економске ефикасности и као поступак успостављања и регулације нове власничке структуре (укључујући правну димензију

која одређује низ поступака првенствено у погледу уговора и преузетих уговорних обавеза), аутор на примеру 17 стратешки важних предузећа за развој привреде Србије, показује да осим трошкова самог поступка преноса власништва, трансакциони трошкови приватизације обухватају и оне који настају током процеса мониторинга као и појаву још неких нових (стварних или потенцијалних) трансакционих трошкова нпр. услед непоштовања уговорних обавеза у законски одређеном временском периоду. У ове трошкове спадају и они који произлазе из обавеза државе да преузме предузећа из неуспелог процеса приватизације и да их припреми за нови круг. Аутор показује да крајем 2013. године, укупан износ обавеза које је преузела држава како би наставила да брине о овим предузећима износио је око 227 милијарди динара, или око 2 милијарде евра (према тада важећем курсу). Будући да је држава један од трансактора аутор показује да је и то део трансакционих трошкова приватизације који се често не узима у обзир, а очигледно умањују њене укупне ефекте. Овако утврђене резултате аутор доводи у везу са институционалним окружењем. Уз помоћ једног скупа међусобно повезаних панел модела аутор најпре врши емпиријску анализу утицаја квалитета институција на економски раст (стопа раста) на целом скупу привреда у транзицији. За меру институционалног напретка он користи индикаторе ЕБРД који означавају институционални напредак у транзицији и утврђује позитивну везу са растом. Међутим, када институционални напредак мери показатељима политичких и грађанских слобода *Freedom House*-а добија наизглед парадоксални резултат да ове слободе делују дестимулативно на економски раст. Аутор, међутим, ово приписује околности да је утицај институција у процесу транзиције често занемариван у корист либерализације и дерегулације тржишта и једнозначног пројекта транзиције за све земље независно од њихових наслеђених услова. Стога он испитује још један скуп регресионих панел модела којима показује да квалитет институција зависи од степена развијености и других наслеђених услова земље као и од примењеног модела раста (нпр. за транзицију типична редукција индустријске производње). У том смислу, питање је какав институционални квалитет може да има српска привреда – упркос релативно повољном наслеђу са краја 1980-их. Србија, после по економију разорних 1990-их, нема више онај почетни потенцијал који гарантује брже и безболније спровођење реформи, па се и на примеру Србије потврђује ауторов закључак да је погрешно у транзицији примењивати исти модел институционалних реформи за све земље.

У закључном делу др Тмушић сумира основне налазе своје анализе. У раду је показано да је коришћење концепта институционалне анализе оправдано када је реч о процесу приватизације у транзицији, посебно имајући у виду учесталост приватизационих трансакција и потребу њиховог уређења одговарајућим институционалним оквиром. Полазећи од хипотеза које је поставио, тестирао и потврдио својом анализом, аутор закључује да у Србији, делом услед политичких, а делом услед економских разлога, нису постојале повољне основе за изградњу квалитетних институција. Стога су изостали пожељни институционални предуслови за ефикасно спровођење процеса приватизације. Досадашња пракса у погледу доношења и примене законских решења указује на утицај парцијалних интереса и политичких жеља без јасније дугорочне визије. Штавише, безусловно инсистирање на окончању приватизације, те тежња да се она по сваку цену приведи крају, показује да се овај процес може окренути у своју супротност: тада приватизација постаје циљ по себи и за себе, а никако једна (можда и

најважнији) од низа кохерентних реформи усмерених ка пожељној друштвеној трансформацији. Изостанак адекватног институционалног окружења резултирао је великим бројем раскинутих уговора (око 30% приватизација је било неуспешно) што, у крајњој инстанци, продужава приватизациону трансакцију и повећава њене трошкове. Иако су разлози за раскид приватизационих уговора различити: неплаћање доспелих рата купопродајне цене, неодржавање континуитета пословања, непоштовање социјалног програма, неизвршење инвестиционе обавезе, располагање имовином супротно одредбама уговора итд., сви они указују на слабост и недовољну снагу институција приватизације. Међутим за институционални напредак је важна економска развијеност. Зато је, за земље у транзицији, а посебно за Србију, важно да се усмере на политике које подстичу раст привреде као основ за изградњу бољих институција. У том погледу, закључује аутор, потребно је радити на развијању што једноставнијег програма прилагођавања систему тржишне привреде. Најзад, аутор закључује да се не може очекивати брз развој институција у земљама у транзицији, уколико није заснован на убрзаном привредном расту, тј. да се за бржи развој институција мора обезбедити и бржи привредни раст. То међутим, неће бити могуће без одговарајуће политике и усмеравања економских токова током транзиције. Стога, институционални развој у земљама у транзицији треба посматрати као један дугорочни процес, чији је успех условљен њиховим економским развојем.

У коауторском раду „*Реформа пореског система у Србији*“ анализира се ефикасност јавних финансија и њихов економски значај, посебно у погледу оптималног опорезивања. Отуда се о пореским системима, са тог аспекта, све више говори о правичности, ефикасности и једноставности, које морају бити њихове најзначајније одлике. Полазећи од тих критеријума, данас су присутне бројне промене у већини савремених пореских система, па и у пореском систему Србије. Реформа пореског система Србије мора представљати значајан сегмент укупних реформи јавних финансија Србије. Аутори су пажњу усмерили на анализу стања и реформи пореза на доходак грађана и доприноса за социјално осигурање, пореза на добит правних лица и пореза на имовину, уз упоредни приказ прихода од истих пореских облика у земљама чланицама Европске Уније. Закључили су да и поред евидентних напора који се огледају у бројним пореским променама, порески систем Србије (али и порески системи земаља чланица ЕУ) и даље не задовољавају теоријске критеријуме пореског система. Порески систем Србије одступа од основних пореских принципа ефикасности, правичности и једнакости. Ту су и бројни други проблеми од којих ваља поменути високо учешће јавног дуга у БДП-у. И поред тога што је главна анализа овог рада била приходна страна буџета, главни разлог због кога се отпочело са фискалном консолидацијом јесу јавни расходи. Они су генерисали високи фискални дефицит и убрзани раст јавног дуга у овим земљама. Стога, промене у пореским системима се не смеју само одвијати у сфери јавних прихода, већ се подједнака пажња мора посветити и јавним расходима.

Предмет анализе рада „*Институционалне основе новог модела привредног развоја Србије*“ јесте истраживање вишедеценијске економске реформске праксе у Србији чије предуго трајање и лоше резултате аутор не види само у природи комплексног процеса транзиције, већ трага и за другим узроцима У раду је понуђен другачији приступ анализе економских реформи у Србији који наглашава улогу и значај институција за

њихово ефикасно спровођење, те износи тврдњу да ниједна земља, па ни Србија, свој привредни раст и развој не може остварити без квалитетних институција. Показало се, међутим, да у Србији већ дужи временски период доминира велики раскорак између политичке аритметике и економске рачунице. Економска политика је у функцији реализације политичких циљева, због чега се веома често доносе одлуке које су политички рентабилне, али економски веома штетне. У раду М. Тмушић истиче нужност напора усмерених на стварање институционалних предуслова који ће подстицајно утицати на предузетничке активности, будући да у самом пословању постоји ионако већ довољно ризика и без постојања слабих институционалних, политичко – економских оквира и штетног политичког уплива. Истиче да институционалне реформе морају обухватити усклађивање административних и законских процедура и њихово стављање у функцију повећања ефикасности пословања у Србији, чиме се подиже ниво квалитета пословног амбијента и привлачи страни капитал. Аутор овде посебно наглашава значај ефикасне заштите права власништва и, следствено томе, обезбеђење свих институционалних предуслова за поштовање уговора и преузетих уговорних обавеза. У том погледу, потребно је подједнако подстицати и домаће и стране инвеститоре. Аутор посебно скреће пажњу на лошу досадашњу праксу која у „трци“ за страним инвеститорима неоправдано занемарује домаће инвеститоре и инвестиције. Стога, потребно је направити једну стратегију привредног развоја која ће подједнако третирати и домаће и стране инвеститоре, јер када се обезбеде институционални предуслови и подстицајни услови за домаће инвеститоре, аутор закључује, страни ће сигурно доћи.

У раду *„Монополи у Србији – нормативно сузбијање и донети антимонополске политике“* аутор анализира тржишну структуру као посебан преудслов за настанак и функционисање тржишне економије. Овај рад представља критички осврт на настанак и развој штетних облика тржишне структуре, пре свега, картела и монопола на тржишту Србије. Њиховом настанку и развоју је, према наводима аутора, посебно допринео лоше спроведен проце приватизације, али и неефикасна контрола пословања инвестиционих фондова. Анализа је обухватила и неке реформске покушаје регулације механизма на тржишту Србије, са акцентом на Закон о спречавању конкуренције, као и Комисију за заштиту конкуренције, која прати и регулише спровођење овог закона. Лоши резултати и недоследна и политизована примена законских решења, те одсуство прецизне антимонополске политике, додатно отежавају и успоравају успостављање и очување конкуренције на тржишту Србије, закључује аутор.

Рад *„Место буџета у јавним финансијама Србије“* представља анализу ефикасности јавних финансија Србије, те њиховог развојног потенцијала за економију Србије. Анализа је усмерена на институцију буџета, који је најважнији инструмент јавних финансија и који представља најбољи индикатор помоћу кога се непосредно може извршити увид у обим материјалних средстава, као и њихову ефикасну и правичну расподелу економским субјектима, корисницима тих средстава, кроз јавне приходе и јавне расходе, односно њихов однос. Аутор истиче да је један од главних циљева, а уједно и најтежи проблем са којим се суочава фискална политика Србије, постизање најпре буџетске равнотеже, а затим и њено одржавање. Отуда је, као једно од значајних законских решења и увођење институције фискалне одговорности. Одговорно фискално управљање дефинисано је кроз неколико принципа, међу којима аутор посебно издваја

принципе правичности, одговорности и стабилности, као кључне за ефикасно нормирање буџета, јавних финансија Србије, као и успешно успостављање фискалне децентрализације у Србији.

Рад „*Економска политика у функцији макроекономске стабилности*“ представља прегледни рад на тему економске политике и њених домета који условљавају економски раст датог друштва. Аутор у овом раду анализира успешност и домете економске политике са два аспекта: један је анализа институционалног капацитета као основа за успостављање и развој ефикасне економске политике, а други аспект анализира управо успешност и ефикасност постојећих институција посредством процеса дерегулације, као једне од транзиционих мера. Закорачивши у процес транзиције, Србија је започела пут реформских преображаја, са циљем повећања продуктивности и ефикасности економије, усаглашавајући економски систем са тржишним принципима. Реформе су подразумевале драстичне резове, који су се односили и на конципирање економске политике, дугорочно пројектоване, и одрживе, независне од „политичке“ политике. Успех овог „раскида“ је у великој мери опредељивао и ток даљих транзиционих реформи. Економски показатељи говоре да је на сцени и даље изражена доминација „политичке“ политике над економском, због чега се и не може говорити о успеху у спровођењу реформи и економском расту и развоју. Аутор закључује да све док не будемо имали здраве и стабилне политичке и економске институције, чије ће деловање за резултат имати независну и дугорочно одрживу економску политику, неће моћи да се говори о макроекономској стабилности, већ пре о макроекономској нестабилности српске економије.

У раду „*Однос државе и економије – кратак теоријски осврт*“ аутор анализира овај однос кроз призму теоријских гледања економске науке током еволуције овог односа. Аутор истиче закључке о неопходности утицаја државе на креирање економских процеса и односа кроз вршење одређених економских функција. Аутор наводи и анализира теоријска мимоилажења у погледу утицаја државе у економији и истиче да су она пре свега заснована на неслагању у погледу обима утицаја државе у економији. Анализа је заокружена разматрањем дилеме о одрживости капитализма и постојећег устројства глобалне економије.

Рад „*Institutions in Transition: Challenges and Political and Economic Constraints*“ представља анализу процеса транзиције у постсоцијалистичким земљама, али и у Србији, засновану на теоријском концепту институционалне економије. Аутор у овом раду полази од претпоставке да је за ефикасно окончање процеса транзиције неопходно да буду задовољени одређени политички (политичка стабилност) и економски (одговарајући почетни ниво економског развоја) предуслови. Тачније, оне земље које су биле на већем нивоу економског развоја пре отпочињања реформи су могле да имају и развијеније политичке и економске институције, за разлику од мање развијених земаља, које то нису биле у могућности. Анализа је показала, посебно на примеру Србије, да је недоследност у спровођењу економских реформи, тј. њихова политичка предимензионираност, праћена честим политичким циклусима, као најважнијим показатељем политичке нестабилности, онемогућила изградњу стабилних политичких и економских институција, те самим тим, и успорила и смањила шансе да се процес транзиције ефикасно и успешно приведе крају.

У раду „*Реформа институција и привредни раст у Републици Србији*“ аутор, полазећи од савремених теоријских гледишта институционалне економије, према којима институције утичу на привредни раст, анализира реформу институција у Србији. На траговима дотадашњих истраживања, аутор тврди да одређене институционалне моделе није могуће применити шаблонски на све земље у транзицији, већ се морају уважити и њихове посебности (политичке, економске, историјске, културне, традиционалне, итд.). И поред тога што се реформе институција намећу као нужан и неминован процес који мора претходити свим осталим (политичким и економским) друштвеним реформама у Републици Србији, потребно је пажњу усмерити на специфичности ових институција, уважити их и тиме повећати шансе за ефикасну примену одговарајућих институционалних реформи. Аутор закључује да је, приликом изградње квалитетног институционалног оквира Републике Србије потребно уважити неколико кључних смерница: прво, морају се обезбедити сви нормативни предуслови који ће гарантовати економске слободе, чиме ће се подстаћи конкуренција; друго, потребно је извршити реформу јавног сектора, полазећи од чињенице да сама природа својинске структуре није узрок неефикасности јавног сектора, већ начин на који се њиме управља; треће, потребно је извршити ревизију актуелних законских решења, посебно у области радног законодавства и извршити неопходне промене којима ће се подстаћи запосленост. Ове реформе морају бити праћене одговарајућом монетарном и фискалном политиком. Посебна пажња се мора посветити праву власништва, његовом прецизном дефинисању и адекватном осигурању његове заштите. Реформа судства је, једним делом, значајна и због овог разлога. Аутор стога закључује да изградња квалитетних институција представља један системски преображај на свим нивоима власти, који захтева потпуно другачији приступ у концепцији стратегије привредног развоја Србије.

Коауторски рад „*Србија и ново „Источно питање“ – геоекономски изазови сарадње са земљама Средњег истока и Јужног Кавказа*“ представља анализу потенцијалних предности и ограничења политичке и економске сарадње Србије са Турском, Азербејџаном, Уједињеним Арапским Емиратима и Катаром. Анализирајући политичке и економске претпоставке сарадње између Србије и наведених земаља, аутори истичу да је потребно познавати и међусобне односе ових земаља са великим силама, пре свега, са САД и Русијом, а на првом месту препознати сопствени геополитички интерес. Без познавања актуелних геополитичких трендова и локалних прилика, лако се може догодити да се успостави сарадња од које ће благодат осетити само једна страна.

Коауторски рад „*Утицај политичких циклуса на динамику јавног дуга – искуства и изазови Србије*“ даје преглед и анализу, како и сам назив каже, утицаја политичких циклуса на кретање јавног дуга Србије и његово учешће у БДП-у. Анализирајући кружни ток политичко – економских модела на којима почивају политички циклуси, аутори су пажњу усмерили на покушај усклађивања преференција бирача, са једне стране, као њихове кључне опредељујуће детерминанте на изборима и циљева економске политике, са друге стране. Проблем настаје онда када се томе придодају и лични интереси политичара, неусклађени са општим, друштвеним циљевима, те у дугом року акумулирани дефицити чије је покривање све теже. Решење се тражи или у повећању пореза, или у смањењу расхода. У првом делу рада је понуђен теоријски приказ односа политике и економије, посредством теоријске анализе политичко-економских циклуса. Анализа је, у другом делу рада, поткрепљена кратким

историјским освртом на политички живот у Србији (политичке партије и њихови економски циљеви) који је, значајно, одредио ток и карактер економских реформи у нашој земљи. Након кратког теоријског осврта на природу и проблеме јавног дуга, представљеног у трећем делу рада, аутори су пажњу усмерили на јавни дуг Србије – његов обухват, порекло и кретање, које су верификовали емпиријском анализом и резултатима у четвртном делу рада. Аутори су дошли до закључка да на пораст јавног дуга највише утичу два фактора – фискални дефицит (његов допринос јавном дугу је скоро 70%) и државне гаранције. Наведени фактори су изразито политички (кретање јавног дуга у последњих 5 – 6 година, како је растао у време непосредно пред, а и после избора, као и узроци који су довели до његовог константног раста: фискални дефицит, а следствено томе и удео јавног дуга у БДП-у, те широка коалициона влада – као значајан допринос), што су доказали у емпиријском делу рада. На основу теоријско-емпиријске анализе, у петом и завршном делу рада аутори су понудили пројекције кретања висине јавног дуга у Србији до 2017. године, које су, посматрано са ове временске дистанце у односу на период када је настао рад (2012.) потпуно тачне.

Рад „*The Importance of Borders in Contemporary Context of Global Economy*“ бави се анализом савремених процеса глобализације са акцентом на улогу и значај граница. Анализа је базирана на неколико теоријских становишта, у чијем средишту су проблеми идентитета, културе, традиције, итд., према којима процес глобализације мора уважити постојање граница (политичких, економских, културних, итд.). Уважавање и имплементација овог схватања питања граница у савременом теоријском поимању глобализације ће помоћи да се превазиђу неке дилеме и контроверзе које прате овај процес. У раду је посебно анализиран процес регионализације, као један сегмент глобализације.

У приложеним рецензираним радовима се може уочити истраживачка радозналост кандидата др Марка Тмушића и процес његовог сазревања као истраживача, усредсређеност на проблеме који се односе на област научног истраживања на коју се конкурс на који се јавио и односи, али и за шире проблеме и питања из других области друштвено-хуманистичких наука. Посебно се може уочити еволуција у погледу разумевања анализираних економских питања и проблема, као и изражена посвећеност у продубљивању како начина и метода научног истраживања, тако и самих области истраживања, које чине сам научно-истраживачки рад.

Оцена приступног предавања

Кандидат др Марко Тмушић је дана 18.10.2017. године у амфитеатру Факултета политичких наука у Београду успешно одржао предавање на тему „Теоријске основе институционалне економије“. Комисија у саставу: др Драгана Митровић, редовни професор Факултета политичких наука Универзитета у Београду, др Драган Веселинов, редовни професор Факултета политичких наука Универзитета у Београду и др Божидар Церовић, редовни професор (у пензији) Економског факултета Универзитета у Београду, оценили су предавање просечном оценом 5 (највишом оценом).

5. Испуњеност услова за избор

Евалуација активности др Марка Тмушића, сходно *Правилнику о минималним условима за стицање звања наставника на Универзитету у Београду* (Гласник Универзитета у Београду, Година LIV, број 192, 1. јул 2016.г.), према наводима у табели Г1 и табели Г2 је следећа:

МИНИМАЛНИ УСЛОВИ

Општи услов: Кандидат др Марко Тмушић је стекао све услове за стицање научног степена Доктор наука – економске науке, одбраном докторске дисертације под називом „Утицај квалитета институција на привредни развој и ефекте приватизације у Србији“, 12.09.2017. године на Економском факултету, Универзитета у Београду.

Обавезни:

1. Приступно предавање:

Кандидат др Марко Тмушић је 18.10.2017. године одржао приступно предавање на тему „Теоријске основе институционалне економије“, које је надлежна комисија оценила просечном оценом 5.

2. Оцена педагошког рада:

Кандидат др Марко Тмушић је приложио резултате евалуације педагошког рада у периоду 2010-2011, 2011-2012, 2012-2013, 2013-2014, 2015-2016, 2016-2017, у коме је, у својству асистента, изводио вежбе на предметима „Политичка економија“ (прва година студија), Економски систем Србије (друга година студија) и Теорија и пракса јавних финансија (трећа година студија). Досадашњи рад др Марка Тмушића је високо оцењен од стране студената (висока просечна оцена током претходних година по анкетама студената се креће у интервалу од 4,2 до 4,7).

3. Објављен један рад из категорије М20 или три рада из категорије М51 из научне области за коју се бира:

Кандидат др Марко Тмушић је објавио два рада из категорије М24 (један ауторски, један коауторски) и четири рада из категорије М51. Сви наведени радови се односе на научну област за коју се кандидат бира.

4. Саопштен један рад на научном скупу објављен у целини (М31, М33, М61, М63):

Кандидат др Марко Тмушић има три објављена у целини (два ауторска, један коауторски) саопштења са међународног скупа (М33), као и два објављена у целини (један ауторски, један коауторски) саопштења са скупа националног значаја (М63).

ИЗБОРНИ УСЛОВИ (минимално 2 од 3 услова)

Ближе одреднице (најмање по једна из та два изборна услова)

1. Стручно – професионални допринос

1.1. Кандидат др Марко Тмушић је члан редакције часописа „Азијске свеске“, који издаје Институт за азијске студије из Београда.

1.2. Кандидат др Марко Тмушић је био члан организационог одбора међународног научног скупа под називом „16+1” as part of Belt and Road Initiative in the context of

realization of Chinese Dream – Achievements, Challenges and Prospects”, чији је организатор био Центар за студије Азије и Далеког истока Факултета политичких наука, у сарадњи са Институтом за азијске студије, одржаног 24. и 25. априла 2017. године на Факултету политичких наука у Београду.

- 1.3. Кандидат др Тмушић је био члан комисије за одбрану осам мастер радова одбрањених на Факултету политичких наука.
- 1.4. Кандидат је сарадник истраживач на домаћем истраживачком пројекту Министарства просвете и науке Републике Србије „Политички идентитет Србије у регионалном и глобалном контексту“ (евиденциони број 179076).

2. Допринос академској и широј заједници

- 2.1. Кандидат др Марко Тмушић је од 2010 године члан Центра за студије Азије и Далеког Истока на Факултету политичких наука.
- 2.2. Кандидат др Марко Тмушић је у периоду од 2015. до маја 2016. године био члан Савета Факултета политичких наука.

3. Сарадња са другим високошколским, научно-истраживачким установама, односно установама културе и уметности у земљи и иностранству

- 3.1. Кандидат др Марко Тмушић је ангажован на међународном пројекту Института за азијске студије и партнера из НР Кине, Универзитета Ђинан из Гуанџоа, Корвинус Универзитета из Будимпеште и Московског државног универзитета Ломоносов, под називом “Reform, Transition and Growth”, који се реализује у временском оквиру 2015 – 2018. године. Био је учесник и међународног истраживачког пројекта „The Meaning of Borders and Issues in the Age of Globalization: Europe and Asia“, реализованог од стране Центра за студије Азије и Далеког истока, ФПН, Института за међународну политику и привреду и Факултета политичких наука, Дошиша универзитета из Јапана (Кјото), који је реализован у временском периоду од 2012-2013. године.
- 3.1. Кандидат др Марко Тмушић је рецензент студије „Анализа пореског и непореског оптерећења почетника у пословању“, коју је објавила Национална алијанса за локални економски развој (NALED) у сарадњи са Факултетом политичких наука.
- 3.1. Кандидат др Марко Тмушић је на листи рецензената научних часописа *Српска политичка мисао* М24, *Национални интерес* М51 и *Политичка ревија* М51 Института за политичке студије у Београду.
- 3.1. Кандидат др Марко Тмушић је од 2015. године члан Института за азијске студије из Београда.

III ЗАКЉУЧНО МИШЉЕЊЕ И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

Имајући у виду укупно ангажовање и вредне резултате које је у досадашњем наставном (у својству сарадника и асистента) и научном раду постигао др Марко Б. Тмушић, Комисија сматра да испуњава све постављене услове Конкурса према Закону о Универзитету и Статуту Факултета политичких наука Универзитета у Београду. Објављени радови кандидата односе се на област научног истраживања за коју је Конкурс и расписан.

Упоредо са научним радом, кандидат др Марко Тмушић је врло успешно у току досадашње каријере обављао функције сарадника и асистента на Факултету политичких наука Универзитета у Београду. Веома високе оцене остварене при студентским евалуацијама неспоран су доказ потенцијала који он има као предавач, што посебно наглашавамо. Његову сарадњу са професорима, потписницима овог Извештаја у току наставног процеса протеклих година његовог рада на Факултету оцењујемо као изврсну. Истичемо његову озбиљност и високу одговорност, посвећеност послу, уважавање свих колега и отвореност за сарадњу, скромност и захвалност у приступу колегама, професији и самој институцији Универзитета.

На основу свега изнетог, а на основу увида у објављене радове и јасно приказану педагошку способност, Комисија са великим задовољством предлаже Наставно-научном и Изборном већу Факултета политичких наука Универзитета у Београду да изабере др Марка Б. Тмушића у звање доцента за ужу научну област Политичка економија и финансије.

У Београду, 18. октобра 2017.

Чланови комисије:

Проф. др Драгана Митровић,
редовни професор, Факултет политичких наука

Проф. др Драган Веселинов,
редовни професор, Факултет политичких наука

Проф. др Божидар Церовић,
редовни професор (у пензији), Економски факултет